

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

МАТЕРІАЛИ

XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

(Одеса, 20-21 квітня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 37+316.61

Освіта та соціалізація особистості. *XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (Одеса, 20-21 квітня 2023 р.) 103 с.

Рецензенти:

Бойко Анжела Іванівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських і політичних наук Черкаського державного технологічного університету

Халапсис Олексій Владиславович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

було написано на івриті, грецькою і римською мовами. Первосвященики євреїв сказали Пілату: Не пишть: Цар юдеїв, і те, що він сказав: я є царем юдеїв. Пілат відповів: що я написав, те і написав. Що стосується подальшого життя Пілата, то існує багато легенд, історична надійність яких сумнівна. За словами Євсея Кесарії (IV століття), він потрапив у різні нещастя, які в кінцевому підсумку привели його до самогубства. Згідно з іншою апокрифічною легендою, його тіло після самогубства було кинуте в Тибр, але це викликало таке обурення, що тіло було вилучено, відвезено до Відня і утоплено в Родані, де спостерігали ті ж явища, так що врешті-решт воно було вилучено і знову потоплено в озері, названому його ім'ям на висоті 1548 метрів поблизу Люцерни. У цьому місці сьогодні - болото. У Швейцарії ця легенда настільки широко відома, що навіть головну гору Люцерни називають Пілатусберг Маунт Пілат. Згідно з іншими повідомленнями, його стратив Нерон. У Відні - пірамідальну колону цирку (іподрому), тривалий час видавали за гробницю Пілата. Ім'я Понтій Пілат - одне з трьох (окрім імен Ісуса та Марії), згадане в християнському символі віри: «І в єдиного Господа Ісуса Христа, який страждав і похований за нас... при Понтії Пілаті». Згідно з загальною богословською інтерпретацією, слова «при Понтії Пілаті» - вказівка на конкретну дату, щоб земне життя Христа стало фактом людської історії.

Апокрифа про Понтія Пілата. Початкова ворожнеча християнства до Понтія Пілата поступово зникає, і «покаянний» та «навернувшись до християнства» Пілат стає героєм ряду новозавітних апокрифів, а Ефіопська православна церква навіть канонізувала дружину Пілата Прокулу (ім'я є відомим із ряду списків Євангелія від Нікодима), яке почало ототожнюватися у християнкою-римлянкою Клавдією, згадується апостолом Павлом (2 Тим. 4:21). Як результат, виникло подвійне ім'я - Клавдія з Прокула. Ефіопська церква канонізувала Пілата серед святих і вшановує пам'ять з його дружиною 25 червня.

Параджук Олена Олександрівна, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського (Одеса).

АКТУАЛІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ПЕРЕХІДНІ ЕПОХИ

Будучи духовним продуктом суспільних процесів, особливого роду людської практики, історична свідомість є структурою нормативно-ціннісного простору, що задає певний спосіб існування суспільства, індивідуальна історична свідомість – складова духовної інтенції життєдіяльності людини. Історична свідомість, визначаючи просторово-часову орієнтацію суспільства, сприяє його самопізнанню. Суспільство загалом зацікавлене у формуванні

несуперечливого погляду на своє минуле та зв'язок його з сьогоденням та майбутнім. Цілісна історична свідомість виступає як один із чинників соціальної стабільності, виконуючи функцію інтеграції, консолідації різних поколінь, соціальних груп та індивідів на основі усвідомлення спільності своєї історичної долі. Ця функція історичної свідомості визначає її зв'язок з панівною в даному суспільстві ідеологією. Нормативне історичне знання, що відбиває «загальноприйняту» чи офіційну думку щодо минулого, санкціонується, зазвичай, державною пропагандою, і виступає тому складовою панівної у цьому суспільстві ідеології. У сфері нормативного історичного знання формується уявлення про оптимальні, з погляду панівної ідеології, форми вирішення соціальних протиріч, норми поведінки. Кожна епоха прагне знайти у минулому своїх героїв, чії діяння відповідають її духу та цінностям.

Актуалізація історичної свідомості як одного з регуляторів соціальної поведінки особливо зростає у кризові моменти суспільного розвитку. Загалом причини актуалізації історичної свідомості за умов глобальної кризи можна поділити на дві основні групи. Перша група причин об'єктивного характеру пов'язана з особливостями розвитку людського суспільства на сучасному етапі історії. Зміна тисячоліть у світовій історії завжди, з тим чи іншим ступенем умовності, збігалася з драматичними очікуваннями та переломами в історичному перебігу подій. Так, перехід до I тисячоліття нашої ери був пов'язаний з очікуванням Месії та подіями виникнення християнської цивілізації; настання II тисячоліття н.е. проходило в очікуванні «кінця світу», прогнозованого на X століття. Перехід у III тисячоліття сучасної історії відзначений ідеологією «кінця історії» та формаційним стрибком до постіндустріальних соціумів.

Сучасна історія набуває вигляду шквалу науково-технічних і гуманітарних новацій, коли формуються електронна цивілізація з властивою їй екранною культурою, відкриваються перспективи розшифрування інформаційних начал духу та інтелектуалізації всієї техносфери на комп'ютерній основі. Синергетичне моделювання історичних процесів показало, що їх імовірнісне уявлення передбачає не один, а безліч наслідків майбутнього. «Хід історії не має єдиного перманентного ланцюга заподіяння. Щодо цього історія (за відомою метафорою), нагадує сад розбіжних стежок» [2, с. 32].

Американський футуролог Ф. Фукуяма, модернізувавши відому концепцію Гегеля, пов'язав ідею історичного кінця з ліберально-демократичним завершенням історії як прогресу свободи, яка нібито вже досягнута в західному світі та підлягає лише подальшому розширенню слаборозвинених регіонів планети [4, с. 13]. Перехід у нове століття, а тим більше в нове тисячоліття породжував психологічно зрозумілий феномен: осмислити та узагальнити історичні підсумки тисячоліття, що минає, і «зазирнути» в майбутнє. При цьому особлива увага приділяється прогнозуванню проблем, які мають вирішуватися в новому часі як людській спільноті в цілому, так і її окремим соціумам. Такі проблеми дедалі частіше почали називати терміном «виклик».

Введення в обіг цієї категорії, а також парної їй категорії «відповідь на виклик» є відображенням якоїсь нової якості людського буття. Обґрунтуванням цього твердження є те, що науковою спільнотою визнано той факт, що з кінця II тисячоліття відбуваються фундаментальні в кількісному та якісному відношенні зміни в умовах існування людської цивілізації. У найближчому майбутньому вони приведуть, якщо вже не привели, до її якісно нового стану – «цивілізаційного зрушення».

Д. Сорокін серед цих змін виділяє такі найбільш видимі:

- досягнення такого рубежу у використанні традиційних технологій, на якому результати їх функціонування (включаючи техногенні катастрофи) можуть призвести до незворотних змін довкілля людини;
- освоєння нових технологій, «потужність» яких можна порівняти з «потужністю» природних процесів. Важливим наслідком цього є те, що людство живе в умовах постійної загрози фізичного знищення;
- поява технологій, здатних як внаслідок цілеспрямованих дій, так і стихійно змінювати біосоціальну природу самої людини, що, можливо, можна порівняти з тими змінами, які породили сам вид людини розумної;
- становлення глобального інформаційного простору вибудовує нову систему соціальних зв'язків, тобто кожен може отримати доступ до всього накопиченого інтелектуального багатства і водночас відбувається формування особистості, для якої альтернативою безпосереднього спілкування стає віртуальний простір;
- створення умов для взаємодії та взаємовпливу між окремими особами та різними людськими спільнотами в режимі реального часу, що породили у тому числі феномен так званої глобальної економіки;
- якісна зміна політичної конфігурації світу, складання монополярної системи, багатополярного світу може призвести до дестабілізації, яка в минулому нерідко призводила до збройних зіткнень [2, с. 32].

Викладене підтверджує висунуту низкою вчених гіпотезу, що на нинішньому рубежі вперше в історії все людство зіткнулося з таким комплексом змін умов свого існування, аналогу яким не було раніше, що вони вимагають настільки ж масштабних якісних змін форм і способів буття людства в цілому і складових його соціумів. Враховуючи масштаби необхідної трансформації, слід вважати, що вона неминуче призведе до вищезгаданого «цивілізаційного зрушення». Таким чином, виклик постає як точка біфуркації (історична «розвилка»), проходження якої визначає подальшу історичну долю соціуму.

У такій ситуації кризового періоду виникає соціальне завдання ціннісного присвоєння нових характеристик минулого, сьогодення та майбутнього як компонентів історичного часу. «Формується, – за словами С. Б. Кримського – нове бачення глобальної історії» [1, с. 43].

Відповідно розширюється діапазон освоєння минулого у формах соціокультурної рефлексії, прямого практичного використання історичних цінностей, розкриваються нетрадиційні ракурси висвітлення змісту, форм,

шляхів та результатів історичної діяльності. Це особливо виразно проявляється у процесах національних ренесансів, настільки характерних для сучасного світу. Адже національне відродження потребує ціннісного пробудження всього того, що зберігається в часі, інваріантне в досвіді нації. Історичні традиції відроджуються нині повсюдно, як під знаком традиціоналізму, так й у житті розвинених країн, в яких посилюється соціальна значимість сім'ї, релігії, громади. Ці приклади можна брати як свідчення того, що сучасна історія дедалі більше пов'язує рух уперед із перетворенням сьогодення під кутом зору невикористаних можливостей минулого, тобто реалізує майбутнє не тільки у запитах сьогодення, а й у складі досвіду минулого, що входить у сучасність. І, таким чином, затребуване практикою минуле набуває гідності сьогодення та не відокремлюється відчутним інтервалом від майбутнього.

Актуалізація історичної свідомості обумовлена також різким прискоренням історичного поступу, нестримним рухом історії. Якщо східні цивілізації давнини та античний світ протягом багатьох століть перебували в рамках традиційних економічних, політичних, соціальних, духовних відносин, то лише за ХХ століття людство пройшло шлях від індустріального до постіндустріального, а потім і до інформаційного суспільства. Лише післявоєнний період ХХ ст. характеризувався швидкою зміною політичного режиму у багатьох країнах Європи, Азії та Латинської Америки, крахом колоніальної системи, соціалізацією суспільного життя, бурхливим розвитком науки та техніки. Глобальний світ, створивши найскладнішу техніку, змінив ритм та рух суспільних процесів. Глобалізація несе у собі такі негативні явища, як руйнація звичного життя, прискорення темпів розвитку, надзвичай швидкості.

Таке масоване оновлення суспільства веде до його певної нестійкості, створюючи враження загального «руйнування», і людина виявляється віч-на-віч з непередбачуваним, невідомим, чужим. Вона звертається до наркотиків, спиртного, містики, вдається до насильства, стає агресивною або апатичною – у вік космічних швидкостей людина безнадійно відстає, не встигаючи адекватно реагувати на всілякі стрибки та зміни. Навіть Америка, незважаючи на високий рівень життя, є «країною, в якій десятки тисяч молодих людей рятуються від дійсності, в якій мільйони дорослих вкидають себе у постійний телевізійний ступор чи алкогольний туман; країною, в якій легіони людей похилого віку живуть і вмирають на самоті; в якій втеча з сім'ї та від прийнятої відповідальності стає масовою; у якій широкі маси придушують свої пристрасні бажання різними транквілізаторами та психотропними препаратами» [3, с. 399].

Людина не встигає в умовах стрімкості та зростаючої динамічності реагувати на новації та «перетравлювати» їх відповідно до свого духу, до національно-традиційного. Найголовніша небезпека полягає не тільки в тому, що глобалізація, як вона зараз розгортається в горизонті підпорядкованості суб'єктивним інтересам, веде до зміни, а в тенденції та усунення національних культур, які досі виступають основою цивілізаційного розмаїття людства. В історичному плані, на наш погляд, глобалізація є певною мірою новою формою

колонізації, продовженням історичного неомондіалізму, сутність якого зводиться в кінцевому рахунку до постулювання неминучості повної планетарної інтеграції, переходу від множинності держав, народів, націй та культур до уніформеного світу.

Список використаних джерел

1. Крымский С. Б. Культурно-экзистенциальные измерения познавательного процесса. *Вопросы философии*. 1998. № 4. С.40-49.
2. Крымский С. Б. Метаисторические ракурсы философии истории. *Вопросы философии*. 2001. №6. С. 32-41.
3. Тоффлер Э. Шок будущего. Москва : АСТ, 2001. 557 с.
4. Фукуяма Ф. Конец истории? *Вопросы философии*. 1990. № 3. С. 134-147

Поплавська Тетяна Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У ХХ столітті освіта стала однією з найважливіших галузей людської діяльності. Однак бурхливе розширення цієї сфери, а також зміна її статусу супроводжувалося загостренням низки проблем, які дозволили деяким дослідникам зробити та обґрунтувати висновок про світову кризу освіти.

Інформаційна революція, що розгорнулася в останні десятиліття, ще більше загострила проблеми освіти. Перехід до інформаційного суспільства, в якому інформація, знання виступають як основна соціальна цінність, означає радикальні зміни в освітній системі. Яка сутність цих змін? Чи означає перехід до інформаційного суспільства взагалі, та інформатизація сфери освіти зокрема, торжество технократизму або це висловлювання тенденції до гуманізації життя? Які перспективи людини та її освіти в інформаційному світі? Ці питання активно обговорюються філософами, соціологами та футурологами.

Дослідження філософських проблем освіти в інформаційному суспільстві є особливо актуальним, оскільки дозволяє виявити основні тенденції розвитку освітньої системи в сучасному світі та шляхи подолання кризових явищ у сфері освіти.

Слід зазначити, що поява нового напрямку в сучасній філософії - філософії освіти - стала своєрідною спробою західних і вітчизняних інтелектуалів осмислити причини цивілізаційної кризи, тенденції інформаційного суспільства, а також і проблеми існуючої системи освіти, яка вже до кінця ХХ століття вичерпала свої пізнавальні можливості і гостро потребує нових